

วงเพลงการโบราณ (ร่ำเพลงการโบราณ): วงดนตรีประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา

สปีชีส์ กังแกว¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ศึกษาข้อมูลภาคสนามและเอกสารขั้นต้นภาษาเขมร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาหรือพิธีอาเปยห์ปิเปยห์ (ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍) และเพลงที่ใช้ประกอบในพิธี 2) วงเพลงการโบราณ (ร่ำเพลงการโบราณ) ที่ใช้ประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาและพัฒนาการ ผลการศึกษาพบว่า 1) พิธีแต่งงานของชาวกัมพูชามีขั้นตอนทั้งหมด 18 ขั้นตอน และเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบในแต่ละขั้นตอนพิธีมีจำนวนมากกว่า 188 เพลง แต่ละเพลงมีลักษณะอوبرมสังสรณ์คู่บ่าวสาว การเลือกใช้เพลงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเรื่องเวลาและ ผู้ประกอบพิธี 2) วงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาเป็นวงดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากวงเพลงอาร์กซ์ (ร่ำเพลงการกรู) เนื่องจากในพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา มีการเชิญวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษให้มาเป็นสักขีพยานในงานมงคลของลูกหลาน ทำให้น่วงเพลงอาร์กซ์มาร่วมบรรเลงในพิธีด้วย ชาวกัมพูชาจึงเรียกวงดนตรีในพิธีแต่งงานนี้ว่าวงเพลงการ (ร่ำเพลงการ) ภายหลังได้นำวงเพลงอาโย (ร่ำเพลงการฮาย) มาใช้ในพิธีแต่งงาน จึงเรียกวงเพลงการว่า วงเพลงการโบราณ เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงเพลงการ ได้แก่ ปี่โปก (ប៊ុតក) ปี่อ้อ (ប៊ុតបុស) ขอสสามสาย (ទ្រព្យ) กระจับปี่ด้ามยาว (ចាប៊ុដង) พิณน้ำเต้า (ខ្សែដៀវ) กลองมือ (ស្រង) ฉิ่ง (ឈិង)

คำสำคัญ: พิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา วงเพลงการโบราณ ดนตรีประกอบพิธีแต่งงานกัมพูชา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์วิชาสังคีตศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: sippavich@hotmail.com

The KAR ensemble (Ahpea Pipea ensemble): the Cambodian Marriage Music

Sippavich Kingkaew²

Abstract

This article studies field data and basic documents in Khmer language. The objectives were to examine 1) the Cambodian wedding ceremony and songs used in wedding ceremonies, and 2) the ensembles used for wedding ceremonies. It was found that 1) the Cambodian wedding ceremony has 18 main ritual procedures. There are more than 188 songs for each stage of the ceremony. Each song has a style to instruct the bride and groom. The choice of music depends on the time and the suitability of the song. 2) The Cambodian wedding ensemble is an orchestra that is influenced by the AREK ensemble, as the Cambodian wedding ceremony invites sacred spirits and ancestral spirits to witness the weddings. Cambodians therefore call the wedding ceremony ensemble the KAR ensemble, after using AYAY ensemble for marriage. They called the original ensemble ACIENT KAR ensemble. The instruments used in the KAR ensemble are the Bai Pok (ប៊ីពក), Bai Bobos (ប៊ីបបុស), Tro Khmer (ត្រូខ្មែរ), Chapei Dong Veng (ចាប៊ីដងវង់), Khsae Muoy (ខ្សែមួយ), Sko Dai (ស្កូដៃ), and the Chhing (ឈិង).

Keywords: Cambodian ensemble, Cambodian wedding ceremony, Ahpea Pipea ensemble

² Asst. Prof. Dr., Department of Thai music, Faculty of Arts Silpakorn University. e-mail: sippavich@hotmail.com

บทนำ

พิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาหรือพิธีอาเปียห์ปิเปียห์(ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍)คือพิธีที่กระทำขึ้นตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อการเลือกคู่ครองเป็นคู่สามีภรรยาตลอดชีวิต ชาวกัมพูชาถือว่าพิธีแต่งงานเป็นพิธีที่แสดงให้เห็นคุณธรรมของบุคคลในระดับครอบครัวและระดับสังคม ชาวกัมพูชาให้คุณค่าอย่างสูงกับพิธีแต่งงาน พิธีนี้จึงนับเป็นเกียรติยศของคู่บ่าวสาวและญาติพี่น้อง ชาวกัมพูชาจึงนำเอาพิธีแต่งงานมาเป็นเครื่องวัดคุณค่าของมนุษย์ด้วย

ชาวกัมพูชาคนใดที่ได้แต่งงาน จะได้รับการเคารพยกย่องเพราะถือว่าเป็นผู้ประพฤติถูกต้องตามประเพณีของชาติ และได้ตอบแทนพระคุณพ่อแม่ เสมือนเป็นการให้เกียรติยศและศักดิ์ศรีแก่พ่อแม่อย่างสูง ตามประเพณีของเขมรต้องจัดพิธีแต่งงานจึงจะได้ชื่อว่าเป็นคู่สามีภรรยาอย่างครบถ้วน และอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติ ได้รับการเคารพนับถือจากญาติและคนในสังคมรอบข้าง เช่น เมื่อไปร่วมในประเพณีพิธีต่าง ๆ จะได้รับการต้อนรับอย่างเป็นมิตร อีกทั้งได้รับมอบหน้าที่เกียรติยศสำคัญอีกด้วย ส่วนคู่สามีภรรยาผู้ใดที่ไม่ได้แต่งงานมักจะได้รับความอับอาย ความไม่เท่าเทียมกับคนอื่นในสังคมหรืออาจจะถูกสังคมรังเกียจ ลูกที่เกิดจากพ่อแม่ที่ไม่ได้แต่งงานกันจะถูกสังคมปฏิเสธให้เข้าร่วมพิธีมงคลต่าง ๆ

พิธีแต่งงานในปัจจุบันเป็นพิธีแต่งงานแบบโบราณที่มีการผสมผสานระหว่างความเชื่อผี ศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา ไว้เป็นโครงสร้างหลัก องค์ประกอบสำคัญอีกประการของการแต่งงานแบบโบราณคือวงดนตรีประกอบพิธี เรียกววงดนตรีนี้ว่า วงเพลงการ เป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงในพิธีมงคลสมรสจะขาดไม่ได้ วงเพลงการคือวงดนตรีชนิดเดียวกับวงเพลงอาร์กซ์เพราะมีเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเหมือนกัน (วงเพลงอาร์กซ์ใช้ประกอบพิธีเลี้ยงผีอาร์กซ์) ในพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชามีพิธีอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผี และวิญญาณบรรพบุรุษให้มาร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีด้วย จึงได้นำวงเพลงอาร์กซ์มาร่วมบรรเลงในพิธี และเรียกชื่อวงดนตรีนี้ว่าวงเพลงการ วงเพลงการมีความสำคัญมากสำหรับในแต่ละขั้นตอนพิธี นอกจากการบรรเลงเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผีต่าง ๆ แล้ว ยังใช้บรรเลงประกอบขั้นตอนพิธีอื่น ๆ อีกด้วย หากพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาไม่มีดนตรีบรรเลงประกอบพิธีกรรมถือว่าพิธีนั้นไม่มีความสมบูรณ์ไม่เป็นสิริมงคล

ปัจจุบันความรู้เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมดนตรีกัมพูชายังมีจำนวนไม่มากและอยู่ในวงจำกัดอยู่ในวงแคบ การนำเสนอบทความนี้เป็นส่วนสำคัญในการช่วยเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมดนตรีกัมพูชาให้เป็นที่แพร่หลายในวงวิชาการ และเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีไทยและวัฒนธรรมดนตรีกัมพูชาบนรากฐานวัฒนธรรมร่วมที่มีมาแต่อดีตแล้ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาหรือพิธีอาเปียห์ปิเปียห์ (ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍) และเพลงที่ใช้ประกอบในพิธี
2. เพื่อศึกษาการใช้วงเพลงการโบราณ (វង់ភ្លេងការបុរាណ) ประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาและพัฒนาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ข้อมูลเอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ วารสาร แผ่นวิทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับงานเขียนเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ดนตรี วัฒนธรรมดนตรี และศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้ 1. หอจดหมายเหตุกัมพูชา 2. หอสมุดแห่งชาติกัมพูชา 3. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกัมพูชา กรุงพนมเปญ 4. หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์) 5. สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 7. หอสมุดสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มหารวิทยาลัยมิดิล และ 8. หอสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การศึกษาภาคสนามตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน 2561 ถึงวันที่ 5 ธันวาคม 2561 เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม เรื่องวงเพลงการ (วงเครื่องมโหรี) ในพิธีอาพาหัพิทาห์ (พิธีภาคพิทาห์) ณ วิทยาลัยอุดงค์ บ้านกรังโปนโล ตำบลวังเก่า อำเภออุดงค์ จังหวัดกำแพงสะปือ เป็นเวลา 7 วัน นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมดนตรีและดนตรีกัมพูชาชาวกัมพูชาและชาวไทยหลายท่านดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีกัมพูชา ได้แก่ (1) ครูกง ไน (2) Professor Dr.Sam-Ang Sam (3) อาจารย์เพช สาราด (4) อาจารย์แก้ว กวี (5) รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์และภาษากัมพูชา ได้แก่ (1) รองศาสตราจารย์ประยูร ทรงศิลป์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัทติคำ (3) รองศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง

3. การศึกษาและจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการถอดข้อความเสียงสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียงและบรรณอิเล็กทรอนิกส์ข้อมูล และมีการ
 จัดเกลาภาษาเพื่อให้ข้อความมีความสละสลวย แต่ไม่ปรับเปลี่ยนถ้อยคำเดิมจนทำให้เสียความหมายเดิม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา เช่น พัฒนาการและบทบาทหน้าที่ รวมทั้งทฤษฎีทางมานุษยวิทยา เช่น นวัตกรรมทางวัฒนธรรม (cultural innovation) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (cultural modification) แล้วนำมาสรุปเป็นบทความ

ผลการวิจัย

การศึกษาข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์และการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายเกี่ยวกับพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบในแต่ละขั้นตอนพิธีและวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาได้ดังนี้

1. พิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา หรือพิธีอาเปียห์ปิเปียห์ (ตีฆิฆาตัททิทาบ) และเพลงที่ใช้ประกอบในพิธี

พิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพทางสังคม รูปแบบการเมืองการปกครองและศาสนา สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่

1) พิธีแต่งงานแบบโบราณ 2) พิธีแต่งงานแบบยกไตร และ 3) พิธีแต่งงานแบบเผด็จการ (Suwan, 2016 : 92)

พิธีแต่งงานของเขมรแต่โบราณมีพิธีกรรมหลายขั้นตอน และมีการบรรเลงเพลงประกอบทุกขั้นตอน จากการศึกษาภาคสนามในพิธีแต่งงานของ ฮวง ชาเวียต และ เห่ง กัญญา ในวันอาทิตย์ที่ 2 เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2561 ณ วิทยาลัยออดุค บ้านกรังโปนโล ตำบลวังเก่า อำเภออูดงค์ จังหวัดกำแพงสะปือ พบว่าพิธีแต่งงานของทั้งคู่เป็นการแต่งงานที่ได้ตัดลดขั้นตอนบางขั้นตอนออกไปเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและเป็นที่นิยมและยอมรับในชุมชน ทั้งนี้พิธีแต่งงานที่ครบสมบูรณ์แต่โบราณนั้นมีหลายขั้นตอน ผู้เขียนได้รวบรวมได้จำนวน 18 ขั้นตอน และนำมาอธิบายเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในพิธีแต่งงานแบบโบราณของชาวกัมพูชา ดังต่อไปนี้

ก่อนที่จะมีการจัดพิธีแต่งงาน ชาวกัมพูชาจะมีพิธีดูวันเดือนปีสมพงษ์ของเจ้าบ่าวเจ้าสาว พิธีแจวหรือพิธีสู้อ และพิธีหมั้น พิธีสู้อจะทำกันอย่างเรียบง่าย ส่วนพิธีหมั้นจะทำการเป็นทางการ การสู้อและการหมั้นมีลักษณะคล้ายกับประเพณีแต่งงานของไทย และในพิธีแต่งงานมักจะจัดอย่างพิถีพิถันและเป็นทางการเพราะเชื่อว่าพิธีนี้เป็นกำหนดอนาคตและความสุขของคู่บ่าวสาว ทั้งยังทำให้เกิดสิริมงคลอีกด้วย จึงต้องดำเนินการตามพิธีอย่างเป็นขั้นตอน แต่ละพิธีจะต้องมีการบรรเลงดนตรีประกอบทุกขั้นตอนด้วย พิธีอาเปียห์ปิเปียห์ มีลำดับตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การแห่เจ้าบ่าวเข้าโรงพิธี นักดนตรีจะบรรเลงเพลงเจ้าพราหมณ์ และเพลงโอบอ้อมโรเมียะ เมื่อเข้าไปถึงโรงพิธีชั่วคราว ซึ่งอยู่บริเวณหน้าบ้านเจ้าสาวก็จะประกอบพิธีต่าง ๆ ได้แก่ (1) พิธีควั่นสายเจ้าภาพจะนำเส้นไหมไปมอบให้แก่ นักดนตรีจำนวนหนึ่ง เพื่อให้นักดนตรีนำไปทำสายขอ และสายกระชับปัดมายาวเป็นต้น ขณะนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงโซมโซต (2) พิธีจองโกโรง เป็นพิธีผูกสายสิญจน์กับเสาโรง นักดนตรีบรรเลงเพลงชัย (3) พิธีบวงสรวงพระวิษณุกรรม นักดนตรีบรรเลงเพลงโหมโรง และเพลงอ้องโกเรียช (ไม่มีการขับร้องประกอบ)

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บดอกหมากเป็นพิธีแห่เจ้าบ่าวไปเก็บดอกหมาก นักดนตรีบรรเลงเพลงมะลปญ์ และเพลงก้อนลงรัตน์

ขั้นตอนที่ 3 พิธียกขันหมาก กินหมาก ดูกุ้ยยามเจ้าบ่าวเจ้าสาว ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (3.1) พิธีแห่ขันหมากขึ้นบ้านเจ้าสาว ช่วงนี้บรรเลงเพลงซ็อมโปงผกาจารย์ หรือเพลงกัตเตเรีย (3.2) พิธีไหว้แม่ย่านางบ้าน ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงบ็อนแกตก็อนโตง (3.3) พิธีไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงกองโซย (3.4) พิธีกินหมาก จะมีการยกหมากพลูให้ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายกิน ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงปุกเปิก (3.5) พิธีลาเครื่องเช่นสังว่ย ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงซ็อมปิวทอยหรือเพลงสำเภาถอย (3.6) พิธีลบร็องรอยเท้าที่เดินมาหรือเคาะทงโรง ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงพัตเจียย หรือ เพลงพัตเจียยกลาย (3.7) การจัดอาหารให้แขก ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงที่เหมาะสมกับบรรยากาศตามความนิยม

ขั้นตอนที่ 4 การแห่เจ้าบ่าวไปไหว้นักตา ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงก้อนแซงกรอฮอม

ขั้นตอนที่ 5 พิธีตัดผม ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (5.1) อาจารย์บวงสรวงขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้โปรดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากพิธี ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงบ่อนแงดก๊อนโตงหรือเพลงลอยกระทง (5.2) พิธีบวงสรวงขอกรรไกร หวี มีดโกน กระຈก นักดนตรีบรรเลงเพลงชมบน (5.3) พิธีขายกรรไกร เพื่อสร้างความสนุกสนานให้ผู้ที่มาร่วมพิธี ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงนกเดินดินหรือเพลงพราณไพร (5.4) พิธีตัดผม ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงสาร์กาแก้ว

ขั้นตอนที่ 6 การแห่เจ้าบ่าวเจ้าสาวไปอาบน้ำ ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงภู่อมณโหม ในขณะที่กำลังอาบน้ำ นักดนตรีจะบรรเลงตรอเปิงเปีย และเมื่อแห่เจ้าบ่าวเจ้าสาวกลับมาในโรงพิธี ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงเจ็ดโหม

ขั้นตอนที่ 7 การเซ่นเจ้ากรุงพาลีผู้เป็นเจ้าของแผ่นดินแผ่นน้ำ พิธีนี้จะจัดขึ้นช่วงเย็นใกล้พระอาทิตย์ตกดิน ช่วงเวลาที่เซ่นเจ้ากรุงพาลีนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงโกลงธม

ขั้นตอนที่ 8 การผูกข้อมือข้างเดียว ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (8.1) พิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ก่อนจะประกอบพิธีผูกแขนคู่บ่าวสาวจะทำพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษในเวลาตอนเย็น ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงกองไชย (8.2) พิธีผูกข้อมือคู่บ่าวสาว เพื่อเชิญขวัญให้มาอยู่กับตัว และเป็นการบวงสรวงเชิญวิญญาณบรรพบุรุษให้มาร่วมอวยพรให้เจ้าบ่าวเจ้าสาว หลังจากนั้นจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์ ในระหว่างที่รอพระสงฆ์มาถึงโรงพิธี ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงสร้างบรรยากาศตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 9 พิธีต่อรองขันหมาก ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (9.1) พิธีจุ่มเปเลีย ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงอาระเรียตสรวงัด (9.2) พิธีกัศคันสลา คือพิธีที่ฝ่ายพ่อแม่เจ้าสาวจะตั้งราคาขันหมาก ขั้นตอนนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงจันโตรลั้วม (9.3) พิธีเจียวคันสลา คือพิธีที่พ่อแม่เจ้าบ่าวจะได้ต่อรองราคาขันหมาก ในขั้นตอนพิธีนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงจโรง (9.4) พิธีอบรมเจ้าบ่าวเจ้าสาว ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงเนียงผะภูมหรือเพลงนางบอก และเพลงบ้อมเป

ขั้นตอนที่ 10 พิธีดำเลิยะ³ พิธีนี้เป็นพิธีที่ต้องการอบรมสั่งสอนเจ้าสาวให้มีความประพฤติที่ดีงาม พิธีดำเลิยะประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (10.1) พิธีออกไปหาเลิยะ ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงเจียเนียงวอง (10.2) พิธีไปถึงแควน้ำ ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงอมตูก (10.3) พิธีเก็บเลิยะ นักดนตรีบรรเลงเพลงมวนโรเจียวหรือเพลงไก่อ้น (10.4) พิธีเชิญอารักษ์มาช่วยเก็บเลิยะ นักดนตรีบรรเลงเพลงนิมนต์ครู เพลงตูกองเลือนลง และเพลงกัตสะเล็ก (10.5) พิธีดำเลิยะ นักดนตรีจะบรรเลงเพลงเจียสะโรว นักดนตรีเป็นผู้ดำเลิยะแล้วนำไปให้อาจารย์เพื่อทำพิธีปิดเป่าเสนียดจัญไร (10.6) พิธีทำพิน นักดนตรีบรรเลงเพลงสโมง (Narom, 1995 : 135)

ขั้นตอนที่ 11 พิธีจัดเรียงผลไม้ เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่คู่บ่าวสาว ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (11.1) พิธีจัดเรียงผลไม้ ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงจัว (11.2) พิธีเจ้าสาวออกมาเรียงผลไม้ จะมีเพื่อนเจ้าสาว

³ พจนานุกรมเพชร-ไทย ฉบับพระยาอนุมานราชธน พุทธศักราช เล่ม 4 หน้า 701 ได้ให้ความหมายของคำ ผัก ลักต, ลัข (เลี้ยก) ไว้ดังนี้ 1. ครั้ง, ลักตฺตรม (ผักบุ้ง), ลักตฺมกนลง (ผักบุ้ง) รั้งครั้งที่ทำเกาะติดกับกิ่งไม้, กากลักต (ผักบุ้ง) หรือ อาจมลักต (ผักบุ้ง) ขี้ครั้ง, จงลักต (ผักบุ้ง) หรือ บนทลักต (ผักบุ้ง) ผูกครั้ง คือเอารั้งครั้งที่มัดแม่ครั้ง ใส่ในใบตาลเป็นต้น ผูกติดกับกิ่งไม้มีต้นสะแกเป็นต้น, รบรจลักต (หรรษผัก) อาชีพผูกครั้ง 2. สีย้อมผ้า เช่น ลักตเขียว (ผักบุ้ง) สีเขียวแก่หรือเขียวคราม ลักตใบตอง (ผักบุ้ง) สีเขียวอ่อน ลักตสวาย (ผักบุ้ง) สีม่วง ลักตเลืองทุ (ผักบุ้ง) สีเหลืองแก่ 3. สิ่งที่มีสีคล้ายคลึงกับสีครั้ง เช่น เจกลักต (ผักบุ้ง) กล้วยครั้ง เมทลักต (ผักบุ้ง) พริกครั้ง

คนหนึ่งถือผลไม้และขนม เพื่อนำไปให้เจ้าสาวทอด้วยไปไม้ก่อนที่จะให้แก่เด็กทั้ง 8 คน (11.3) ผู้เฒ่าผู้แก่ให้เจ้าสาวหาไปไม้มาทอด้วยผลไม้และขนม ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงกัศสะเล็ก (11.4) เจ้าสาวออกมาจัดผลไม้ ขนมของกิน นักดนตรีบรรเลงเพลงภูมรียโยลโฏ เพลงจ้อมเป้าะโรย

ขั้นตอนที่ 12 พิธีเสียบดอกหมาก ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (12.1) พิธีที่อาจารย์ตัดดอกหมาก ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงโกลงธม เพลงสุวรรณดอกไม้ เพลงเสด็จพะตุม เพลงนครราช (ใช้เพลงบรรเลงไม่มีการขับร้อง) ดอกหมากหรือจันทน์หมากเป็นเครื่องมงคลในพิธีแต่งงานเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และความเจริญรุ่งเรือง บางครั้งก็ใช้ดอกมะพร้าวหรือจันทน์มะพร้าวแทนกันได้ (12.2) พิธีที่อาจารย์เสียบดอกหมากในแก้ว ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงลุมองชะนี้อง

ขั้นตอนที่ 13 การไหว้เวลา พิธีนี้จะจัดขึ้นตอนเช้าตรู่ พิธีนี้เจ้าบ่าวจะนั่งไหว้เวลาเพื่อรอเจ้าสาวมานั่งเทียม ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงชมบณ และเพลงพัดโบโปก (พัดเมฆ)

ขั้นตอนที่ 14 การแห่เจ้าบ่าวไปนั่งเทียม ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (14.1) พิธีเจ้าบ่าวเดินสู่โรงพิธี ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงเสด็จเยียง (14.2) พิธีเจ้าสาวล้าเง้าให้เจ้าบ่าว ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงกีนร

ขั้นตอนที่ 15 การแก้ดอกหมากหรือการไหว้ดอกหมาก ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (15.1) พิธีแก้ดอกหมาก เจ้าบ่าวจะแก้ดอกหมาก 3 ครั้ง นักดนตรีบรรเลงเพลงกอนล้องรืวด (15.2) พิธีรำเปิดม่าน ช่วงนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงออน นักร้องจะร้องเพลงเพื่อเชิญเจ้าสาวให้ออกมานั่งเทียมกับเจ้าบ่าว (15.3) พิธีรำเปิดบายศรี เปิดเตียบ ถอดดาบ ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงพัดเจียหรือเพลงกีนรเยียงเยียง

ขั้นตอนที่ 16 การนั่งเทียม คือการนำเจ้าสาวมานั่งคู่กับเจ้าบ่าว ชาวเขมรนิยมวางดาบเคียงไว้ในงานแต่งงานด้วยความเชื่อว่าจะสามารถจัดอุปสรรคต่าง ๆ ขณะทำพิธีได้ ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (16.1) พิธีเวียนเทียน ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลงเพลงจุมแกรและเพลงนาคนัพนธ์ (16.2) พิธีผูกข้อมือ ช่วงนี้บรรเลงเพลงข้าวคนผูกแขน (16.3) พิธีโปรยดอกหมาก ช่วงนี้บรรเลงเพลงชัย (16.4) พิธีเกาะชายสไบ เป็นประเพณีให้เจ้าบ่าวเกาะชายสไบเจ้าสาวเข้าห้อง ช่วงนี้บรรเลงเพลงพระทอง และเพลงนางนาค (16.5) พิธีส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาว นักดนตรีบรรเลงเพลงโลมเนียง หรือเพลงละโนมเนียง

ขั้นตอนที่ 17 การกั้นน้ำเก็บเสื่อ ประกอบด้วยพิธีย่อยดังนี้ (17.1) พิธีรำเก็บเสื่อ บรรเลงเพลงสะโมง หรือเพลงอมตูก หรือเพลงสะโมงบ้อมบัต (17.2) พิธีขายเสื่อใหม่ บรรเลงเพลงลัวะกอนเตว (17.3) พิธีดับไต้ในโรงดอกหมาก รื้อเอาไปไม้มุงหลังคาออก บรรเลงเพลงชัย

ขั้นตอนที่ 18 พิธีแก้บนของตาตงยายชัย พิธีนี้เป็นพิธีสุดท้ายเล่นได้เพียงครั้งเดียว ถ้ามีเมฆาต้องการให้เล่น 2 ครั้ง ต้องทำพิธีไหว้พระวิชฌณการใหม่ (Narom, 2011 : 138) เพลงที่ใช้ประกอบพิธีในขั้นตอนนี้ได้แก่ เพลงจโรง เพลงจโรงเกืมบถ เพลงจโรงสระรองตกรอยา เพลงเงาะกราล เพลงพนมสระรีว เพลงชะโตหรือเพลงขนองพนม เพลงบ่อนเตียปราสาท เพลงก๊อนแตนตรืว เพลงบ่อนทอยสะโปก และเพลงตบตักโกกรยเนียบ บทเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีแต่ละขั้นตอนสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 บทเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีอาเปยห์ปิเปยห์

ชื่อพิธี	เพลงที่ใช้ประกอบพิธี
ขั้นตอนที่ 1 การแห่เจ้าบ่าวเข้าโรงพิธี	
1.1 พิธีควั่นสาย	เพลงโซมโซต
1.2 พิธีจองโกฐโรง	เพลงชัย
1.3 พิธีไหว้พระวิชฌนกรรม	เพลงโหมโรงและเพลงอ้องโกเรียช
ขั้นตอนที่ 2 การเก็บดอกหมาก	เพลงมะลปโก้งและเพลงก๊อนลงรัตน์
3.1 พิธีแห่ขันหมาก	เพลงซ็อมโปงผกาจารย์และเพลงกั๊ดเต๋รีย
3.2 พิธีไหว้แม่ย่านางบ้าน	เพลงบ็อนแกตก๊อนโตง
3.3 พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ	เพลงกองโซย
3.4 พิธีกินหมาก	เพลงบุกเบิก
3.5 พิธีลาเครื่องเช่นสังว่ย	เพลงซ็อมปิวทอย
3.6 พิธีลบร็องรอยเท้าที่เดินมาหรือเคาะทงโรง	เพลงพั๊ดเจียและเพลงพั๊ดเจียยกลาย
3.7 การจัดอาหารให้แขก	เพลงที่เหมาะสมกับบรรยากาศตามความนิยม
ขั้นตอนที่ 4 การแห่ไปไหว้นักตา	เพลงก๊อนแซงกรอฮอม
ขั้นตอนที่ 5 พิธีตัดผม	
5.1 อาจารย์บวงสรวงขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากพิธี ช่วงนี้นักดนตรีบรรเลง	เพลงบ็อนแกตก๊อนโตง
5.2 พิธีบวงสรวงขอกรรไกร หวี มีดโกน กระจก	เพลงชมบน
5.3 พิธีขायกรรไกร	เพลงจาบแกวญ์ และเพลงเปรียนปรีย
5.4 พิธีตัดผม	เพลงสาริกาแก้ว
ขั้นตอนที่ 6 การแห่เจ้าบ่าวเจ้าสาวไปอาบน้ำ	เพลงภู้อมณเอนโมน เพลงตรอเปียงเปีย และเพลงเจ็ตโมน
ขั้นตอนที่ 7 การเช่นเจ้ากรุงพาลี	เพลงโกลงธม
ขั้นตอนที่ 8 การผูกข้อมือเดี่ยว	
8.1 พิธีเช่นผีบรรพบุรุษ	เพลงกองโซย
8.2 พิธีผูกข้อมือคู่บ่าวสาวเพื่อเชิญขวัญให้มาอยู่กับตัวและเป็นการบวงสรวงโรงพิธี	เพลงสร้างบรรยากาศตามความเหมาะสม

ตารางที่ 1 บทเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีอาเปย์หีบเปย์ห์ (ต่อ)

ชื่อพิธี	เพลงที่ใช้ประกอบพิธี
ขั้นตอนที่ 9 พิธีเจียวคันสลา	
9.1 พิธีจุมเปเลีย	เพลงอาอะเรียตสะรองัด
9.2 พิธีพ่อแม่เจ้าสาวตั้งราคาขันหมาก	เพลงจันโตรลั้วม
9.3 พิธีต่อราคาขันหมาก	เพลงจโรง
9.4 พิธีอบรมเจ้าบ่าวเจ้าสาว	เพลงเนียงพะกั้มและเพลงบ้อมเป
ขั้นตอนที่ 10 พิธีดำเลียะ	
10.1 พิธีออกไปหาเลียะ (ครั้ง)	เพลงเจียเนียงโวง
10.2 พิธีไปถึงแควน้ำ	เพลงอมตูก (พายเรือ)
10.3 พิธีเก็บเลียะ (ครั้ง)	เพลงมวนโรเจียว
10.4 พิธีเชิญอารักษ์มาช่วยเก็บเลียะ (ครั้ง)	เพลงนิมนต์ครู เพลงตูกองเลือนลูง และเพลงกั๊ตสะเล็ก
10.5 พิธีดำเลียะ (ครั้ง)	เพลงเจียะสะโรว
10.6 พิธีทำฟัน	เพลงสโมง
ขั้นตอนที่ 11 การจัดเรียงผลไม้	
11.1 พิธีจัดเรียงผลไม้	เพลงจั่ว
11.2 พิธีเจ้าสาวออกมาเรียงผลไม้	
11.3 ผู้เฒ่าผู้แก่ให้หาไปไม้	เพลงกั๊ตสะเล็ก
11.4 เจ้าสาวออกมาจัดผลไม้ ขนมหองกิน	เพลงกั๊ตสะเล็กและเพลงจ้อมเบ้าะรอย
ขั้นตอนที่ 12 การเสียบดอกหมาก	
12.1 พิธีอาจารย์ตัดดอกหมาก	เพลงโกลงธม เพลงสุวรรณดอกไม้ เพลงเสด็จพะตุ้ม และเพลงนครราช
12.2 พิธีอาจารย์เสียบดอกหมากในแก้ว	เพลงลุ่มองระนึ่ง

ตารางที่ 1 บทเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีอาเปยห์ปิเปยห์ (ต่อ)

ชื่อพิธี	เพลงที่ใช้ประกอบพิธี
ขั้นตอนที่ 13 การไหว้เวลา	เพลงชมบณและเพลงพัดโบโปก
ขั้นตอนที่ 14 การแห่เจ้าบ่าวไปนั่งเทียม	
14.1 พิธีเจ้าบ่าวเดินสู่โรงพิธี	เพลงเสด็จเยียง
14.2 พิธีล้างเท้าให้เจ้าบ่าว	เพลงกินนร
ขั้นตอนที่ 15 การแก้ดอกหมาก (การไหว้ดอกหมาก)	
15.1 พิธีแก้ดอกหมาก	เพลงกลอนลือ่งรื้อวด
15.2 พิธีรำเปิดม่าน	เพลงออน
15.3 พิธีรำเปิดบายศรีรวมถึงพิธีเปิดเตียบ ถอดดาบ	เพลงพัดเจียะและเพลงกินนรเยียงเยีย
ขั้นตอนที่ 16 การนั่งเทียม	
16.1 พิธีเวียนเทียน	เพลงจุมแกรและเพลงนาคพันธ์
16.2 พิธีผูกข้อมือ	เพลงข้าวคนผูกแขน
16.3 พิธีโปรยดอกหมาก	เพลงชัย
16.4 พิธีเกาะชายสไบ	เพลงพระทองและเพลงนางนาค
16.5 พิธีส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาว	เพลงโลมเนียงและเพลงถะโนมเนียง
ขั้นตอนที่ 17 การกั้นน้ำเก็บเสื่อ	
17.1 พิธีรำเก็บเสื่อ	เพลงสะโมง เพลงอมตุก และเพลงสะโมงบ้อมบัต
17.2 พิธีขายเสื่อใหม่	เพลงลัวะกอนเตล
17.3 พิธีดับไต้ในโรงดอกหมาก รื้อเอาไปไม่มุงหลังคาออก	เพลงชัย
ขั้นตอนที่ 18 พิธีแก้บนของตาดงยายชัย	เพลงจโรง เพลงจโรงเฐิมบท เพลงจโรงสระรองัตรอยา เพลงเภาะกราล เพลงพนมสระรื้อจ เพลงชะโต หรือ เพลง ขนองพนม เพลงบือนเตียะปราสาท เพลงก๊อนแดนตรืวง เพลงบือนทอยสะโป้ก และเพลงดับตึกโกรยเนียะ

บทเพลงที่ใช้ในพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาในแต่ละขั้นตอนล้วนแต่ประพันธ์ขึ้นเพื่อส่งเสริมความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีต่าง ๆ นักดนตรีได้รังสรรค์อย่างประณีตเพื่อสื่อถึงวัตถุประสงค์ในขั้นตอนที่กำลังประกอบ ถึงแม้ว่ากลุ่มเสียงของดนตรีในภูมิภาคอาเซียนโดยมากเป็นระบบปัญจโฆษะและไม่มีการประสานเสียงเช่นดนตรีตะวันตกก็ตาม แต่นักดนตรีก็ได้พยายามที่จะประพันธ์ทำนองเพลงให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประกอบพิธี รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกของเจ้าบ่าวเจ้าสาว ให้สอดคล้องไปพร้อมกับผู้ร่วมพิธีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ทำนองเพลงที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนพิธีแล้วการตั้งชื่อเพลงให้มีความสอดคล้องกับพิธียังทำให้พิธีนั้นมีความน่าเชื่อถือและแสดงออกถึงความเป็นมงคลหรือขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ทำนองเพลงและตั้งชื่อเพลง รวมถึงการประพันธ์บทร้องโดยนักดนตรีหรืออาจจะเป็นผู้รู้ทางภาษาที่มีความชำนาญด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่สามารถแทรกสาระความรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ เข้าไปร่วมขับร้องในทำนองเพลงต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลทำให้การใช้เพลงประกอบพิธีแต่งงานนั้นสมบูรณ์ จึงจะเห็นได้ว่าบทเพลงนั้นมีความสำคัญมากที่จะส่งเสริมอารมณ์ของผู้ฟังหรือผู้เข้าร่วมพิธีให้เกิดความซาบซึ้งและเข้าถึงวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมนั้น ๆ ได้อย่างดี

2. การใช้วงเพลงการโบราณประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาและพัฒนาการ

การใช้วงเพลงการโบราณประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชามีมาแต่โบราณ พิธีแต่งงานของทุกชนชั้นของชาวกัมพูชาจะใช้วงเพลงการโบราณบรรเลงประกอบในทุกขั้นตอนพิธีตั้งแต่เริ่มต้นจนขั้นตอนพิธีสุดท้าย

วงเพลงการโบราณมีที่มาจากการนำเอาวงเพลงอารักษ์มาบรรเลงประกอบในพิธีแต่งงานหรือที่เรียกอีกชื่อคือ “พิธีมงคลการ” เพื่อบรรเลงประกอบการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีบรรพบุรุษในพิธีแต่งงาน รวมถึงการนำมาบรรเลงในแต่ละขั้นตอนพิธีจึงเป็นสาเหตุที่ชาวกัมพูชาได้ให้ชื่อวงดนตรีนี้ว่าวงเพลงการเพราะมาจากคำว่า การ (การ) ซึ่งมีความหมายว่า การจัดงานแต่งงานระหว่างบุรุษและสตรีให้ได้เป็นคู่สามีภรรยา จึงสรุปได้ว่าชื่อวงเพลงการเป็นการนำชื่อพิธีแต่งงานมาใส่เป็นชื่อวงดนตรีนั่นเอง เพราะวงเพลงการใช้ประโคมในพิธีแต่งงานของชายหญิงให้กลายเป็นสามีภรรยากันนั่นเอง (Sarin, 2004 : 74)

พัฒนาการของวงเพลงการโบราณ เดิมเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงเพลงการโบราณนั้นเป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวกับวงเพลงอารักษ์ที่มีเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองดิน 4-12 ใบ ซอสามสาย 1 คัน ปี่โปก 1 เล้า ป้ออ 1 เล้า พิณน้ำเต้า 1 คัน กระจับปี่ด้ามยาว 1 ตัว วงเพลงการโบราณจะบรรเลงปี่โปกมีเฉพาะตอนเชิญวิญญาณบรรพบุรุษให้มารับเครื่องเซ่นสังเวยเท่านั้น การใช้กลองดินเดิมใช้ 4-12 ใบ ลดเหลือเพียง 1 คู่ เพราะใช้ประกอบพิธีเชิญวิญญาณบรรพบุรุษ และผู้มาร่วมงาน จึงไม่จำเป็นต้องมีเสียงดังมาก เครื่องดนตรีประเภทอื่นคงจำแนกไว้เช่นเดิม ส่วนการนั่งประโคมวงเพลงการโบราณ กำหนดให้แถวหน้ามีคนนั่งตีกลอง 2 คน นั่งเสมอกัน แถวถัดจากขวาไปทางซ้ายมี คนสีซอสามสาย คนเป่าป้ออ คนตีพิณน้ำเต้า คนตีกระจับปี่ด้ามยาว แถวหลังสุดตรงกลางคนตีฉิ่ง (เพิ่มเข้ามาภายหลัง)

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นี้ วงเพลงการโบราณได้ยกเลิกการใช้ปี่โปกในพิธีเข้าทรงอารักษ์และในพิธีแต่งงานโดยใช้ไตรอุบรรเลงแทนต่อมาเมื่อมีวงเพลงอาโยเกิดขึ้นในสังคมกัมพูชาชาวกัมพูชาได้นำวงเพลงอาโย

มาประกอบในพิธีแต่งงานแทนที่วงเพลงการโบราณ ทำให้ปัจจุบันวงเพลงอาโยได้รับความนิยมมากกว่าวงเพลงการโบราณ ชาวเขมรปัจจุบันจึงเรียกวงเพลงอาโยอีกชื่อหนึ่งว่า วงเพลงการสมัย ซึ่งมีเครื่องดนตรีในช่วงแรกจำนวน 5 ชนิด คือ จะเข้ ขิมเล็ก กลองมือหรือกลองอาร์กซ์ และฉิ่ง วงเพลงการสมัย คือวงเพลงอาโยไม่ใช่วงเพลงการโบราณ แต่ชาวกำพูชามักเรียกว่าวงเพลงการ จนทำให้ประชาชนในปัจจุบันหลงลืมวงเพลงการจริง ๆ ไปบ้างแล้ว

คริสต์ศักราช 1878-1958 นิยมนำเครื่องดนตรีในวงเพลงอาโยไปบรรเลงในพิธีแต่งงาน เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงได้แก่ (1) ขลุ่ย เป็นเครื่องดนตรีที่สามารถฝึกหัดได้เร็ว ไม่ต้องการระบายนลมเช่นปี่อ้อและสามารถเข้าร่วมบรรเลงได้ทุกวงเพลงตามความชอบของนักดนตรี แตกต่างกับปี่อ้อที่เป็นเครื่องดนตรีที่ฝึกหัดยากใช้เวลาเรียนนานต้องใช้การระบายนลม และใช้ได้แต่ในวงเพลงอาร์กซ์และวงเพลงการโบราณเท่านั้น (2) โตรโซโตจ คือซอที่มีลักษณะคล้ายซอฮูมีขนาดเล็กมีสองสายและมีคันชักระหว่างสายทั้งสอง กลองเสียงทำจากกะลามะพร้าว การใช้คันชักง่ายกว่าโตรซเมร์ โตรโซโตจฝึกหัดง่าย ใช้บรรเลงได้ในทุกวงเพลง แตกต่างกับโตรซเมร์ที่ฝึกหัดยากใช้เวลาเรียนนาน และใช้เฉพาะในวงเพลงอาร์กซ์หรือวงเพลงการโบราณเท่านั้น (3) จะเข้เป็นเครื่องดนตรีที่เรียนง่ายใช้บรรเลงได้ทุกวงเพลง แตกต่างกับกระจับปี่ด้ามยาวที่เล่นง่าย กระจับปี่ด้ามยาวใช้บรรเลงเฉพาะในวงเพลงอาร์กซ์วงเพลงการโบราณ และใช้บรรเลงเดี่ยวประกอบการขับร้อง (4) ขิมเล็กเป็นเครื่องดนตรีที่ฝึกหัดง่าย ใช้เวลาสั้นสามารถประกอบกับทุกวงเพลงได้รับความนิยมจากประชาชนมากกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น (5) กลองมือ หุ่นกลองทำจากไม้คงทนกว่ากลองที่หุ่นทำจากดิน ปัจจุบันนักดนตรีนิยมเลือกใช้เครื่องดนตรีที่หาได้ง่ายใช้ประโยชน์ได้จริง เพราะหากคำนึงถึงรูปลักษณ์ความสวยงามเกินไปจะทำให้เสียเวลาในการประดิษฐ์ ต่างกับชาวกำพูชาในสมัยอดีตที่มีความพิถีพิถันและมีฝีมือประณีตในการสร้างเครื่องดนตรี (Sarin, 2004 : 78-79)

สรุปผลการวิจัย

1. พิธีแต่งงานของชาวกำพูชาหรือพิธีอาเปียห์ปีเปียห์และเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีในปัจจุบัน

พิธีแต่งงานของชาวกำพูชาเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมที่ชาวกำพูชาให้ความสำคัญมากที่สุด พิธีแต่งงานของชาวกำพูชา มี 3 ประเภท ได้แก่ พิธีแต่งงานแบบโบราณ พิธีแต่งงานแบบยกไตร พิธีแต่งงานแบบเผด็จการ พิธีแต่งงานที่นิยมใช้ในปัจจุบันคือพิธีแต่งงานแบบโบราณ ซึ่งมีขั้นตอนพิธีหลักมากถึง 18 ขั้นตอน แต่ปัจจุบันได้ลดลำดับขั้นตอนพิธีกรรมลงไปเหลือเพียงพิธีกรรมที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น เช่น พิธีกรูพาลี พิธีสวดมนต์เจริญพระปริต พิธีจุมเปเลีย พิธีแห่กระบวนขันหมาก พิธีตัดผมบังเกิดสิริ พิธีไหว้เทียม ส่วนพิธีสวมแหวนแต่งงานเป็นวัฒนธรรมตะวันตก และพิธีปายกงหม่าเป็นวัฒนธรรมของชาวเขมรที่มีเชื้อสายจีน

เพลงที่ใช้ประกอบพิธีแต่งงานของชาวกำพูชาที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้มีจำนวน 61 เพลง สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภทคือ (1) เพลงบรรเลง และ (2) เพลงประกอบการขับร้อง แต่ละประเภทมีอัตราจังหวะเทียบเท่ากับอัตราจังหวะสองชั้นของไทย

(1) เพลงบรรเลงมีจำนวน 36 เพลง ได้แก่ เพลงโรบองโรเมียะ เพลงโซมิโซต เพลงซ็อมโปงผกาจารย์ เพลงซ็อมปิวทอย เพลงเจ็ตโมน เพลงโกลงธม เพลงอาชะเรียดสะรองัด เพลงจันโตรลิ้ม เพลงเนียงพะงั้ม เพลงบ็อมเป เพลงนิมนต์ครู เพลงตุกองเลือนล่ง เพลงกัตสะเล็ก เพลงเจียะสะโรว เพลงสโงม เพลงจัว เพลงกัตสะเล็ก เพลงโกลงธม เพลงสุวรรณดอกไม้ เพลงเสด็จพะตุม เพลงกินนร เพลงออน เพลงกินนรเยียงเยีย เพลงนาคพันธ์ เพลงละโนมเนียง เพลงสโงม เพลงสโงมบ็อมบัต เพลงลัวะกอนเตล เพลงจโรงฎึมมบพ เพลงจโรงสะรองัดกรอยา เพลงภูาะกราล เพลงพนมสะร็ว เพลงชะโตหรือเพลงขนองพนม เพลงก็อนแตนตร็ว เพลงบ็อนทอยสะโป๊ก และ เพลงต๊บตักโกรยเนียง

(2) เพลงประกอบการขับร้องมีจำนวน 35 เพลง ได้แก่ 1. เพลงเจ้าพราหมณ์ เพลงชัย เพลงโหมโรง เพลงอ็องโกเรียช เพลงมะลบลโงง เพลงก็อนลงรัตน เพลงกัตเตรีย เพลงบ็อนแฏตก็อนโตง เพลงกองโซย เพลงปุกเป็ก เพลงพัตเจีย เพลงพัตเจียยกลาย เพลงก็อนแซงกรอฮอม เพลงชมบน เพลงจาบแฏอญ็ เพลงเปรียนปรี (พราณไพร) เพลงสาริกาแก้ว เพลงฎ็อมเณอโมน เพลงตโรเปียงเปีย เพลงจโรง เพลงเจียเนียงว่อง เพลงอมตูก (พายเรือ) เพลงมวนโรเจียว เพลงฎ็อมเรียโยลโง เพลงจ็อมเป้าะโรย เพลงนครราช เพลงลุมองชะน็อง เพลงพัตโปโป๊ก เพลงเสด็จเยียง เพลงจุมแกร เพลงข้าวคนผูกแขน เพลงพระทอง เพลงนางนาค เพลงโลมเนียง เพลงจุมแกร เพลงข้าวคนผูกแขน เพลงพระทอง เพลงนางนาค เพลงโลมเนียง และเพลงบ็อนเตียยปราสาท เพลงประกอบการขับร้องเหล่านี้มีเนื้อหาในบทเพลงที่มุ่งอบรมสั่งสอนหลักการครองเรือนให้แก่ของคู่บ่าวสาว

บทเพลงต่าง ๆ ที่นำมาบรรเลงในพิธีแต่งงานนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงสำหรับอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษ และอีกส่วนหนึ่งเป็นการกล่าวอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม หลักการครองเรือนของคู่สามีภรรยาใหม่ ทำนองเพลงจึงมีเป็นจำนวนมากเพื่อให้อาจารย์ผู้ประกอบพิธีได้เลือกใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอนพิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชกฤษ คงพิณิจวร (Kongpinitchowon, 2011 : 42-49) ที่ได้ศึกษาเรื่องเพลงการของชาวเขมร กรณีศึกษาของอุดรมีชัย ตำบลโสมเมต อำเภอสำโรง จังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชา และงานวิจัยของจักรายุทธ นพราลัย (Nopparalai, 2020 : 44-45) ที่ได้ศึกษาเรื่องเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมจ้องไตในงานมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา การศึกษาทั้งสองนี้พบว่ามีการใช้ทำนองเพลงในขั้นตอนพิธีแต่งงานที่คล้ายคลึงกัน จำนวนเพลงที่ใช้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเรื่องเวลา และความสามารถของนักดนตรีโนว

2. การใช้วงเพลงการโบราณประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาและพัฒนาการ

ในพิธีมงคลการหรือพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชามีการอัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาร่วมเป็นสักขีพยานในพิธี ชาวกัมพูชาจึงได้นำเอาวงเพลงอารักข์ที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีเลี้ยงผีอารักข์ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชาวกัมพูชาที่เป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษและแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวที เมื่อนำวงเพลงอารักข์ มาบรรเลง

ในพิธีมงคลการจึงเป็นสาเหตุให้ชาวกัมพูชาได้เรียกวงเพลงอาร์กซ์ที่ได้นำมาบรรเลงพิธีมงคลการ ว่า วงเพลงการ คำว่า กว (kar) มีความหมายว่าการจัดงานแต่งงานระหว่างบุรุษและสตรีให้ได้เป็นคู่สามีภรรยา วงเพลงการ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้ ป้อ อ้อ ซอสามสาย พิณน้ำเต้า กระจับปี่ด้ามยาว กลอง 2 ใบ และฉิ่ง

ปัจจุบันชาวกัมพูชานิยมใช้วงอาโยมาบรรเลงในพิธีแต่งงานและใช้เพลงของวงเพลงการโบราณบรรเลงวงอาโยนี้เป็นวงดนตรีประกอบการแสดงเพลงปฐพีภักย์เน้นความสนุกสนาน ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้ ซอฮู้ ซอโส ชิม จะเข้ ขลุ่ย ฉิ่ง และกลองมือ ชาวกัมพูชาจึงเรียกเรียกวงอาโยที่ใช้บรรเลงในพิธีมงคลการว่า วงเพลงการสมัย และเพื่อไม่ให้เกิดการสับสนระหว่างวงเพลงการกับวงเพลงการสมัย จึงเรียกวงเพลงการดั้งเดิมว่า วงเพลงการโบราณนั่นเอง

วงเพลงการมีความผูกพันกับชาวกัมพูชามาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันชาวกัมพูชาจะหันมานิยมใช้วงเพลงอาโยแทนวงเพลงการโบราณ วงเพลงอาโยใช้ชุดเพลงแต่งงานเดิมที่ใช้ในวงเพลงการโบราณทุกประการ จะมีข้อแตกต่างกันบ้างในเรื่องที่วงเพลงการสมัย (วงเพลงอาโย) นั้นสามารถสร้างความเพลิดเพลินใจให้แก่ผู้มาร่วมพิธีได้ในเวลาที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องพักเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเพื่อเข้าร่วมพิธีในแต่ละขั้นตอน ความเชื่อของชาวกัมพูชามีการปรับลดลำดับขั้นตอนพิธีที่มีจำนวนมากให้น้อยลงกว่าเดิม จะสังเกตได้จากประเพณีพิธีกรรมของชาวกัมพูชาทุกอย่างต้องมีวงดนตรีบรรเลงอยู่ด้วยเสมอ บางครอบครัวไม่มีกำลังทรัพย์ที่จัดหาวงดนตรีมาบรรเลงได้ แต่ก็สามารถเปิดแถบบันทึกเสียงทดแทนได้เพื่อสร้างบรรยากาศของงานพิธีนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเครื่องดนตรีและวงดนตรีที่มีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของชาวกัมพูชาอย่างแน่นแฟ้นและดำเนินมาอย่างยาวนานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง วงเพลงการโบราณ วงดนตรีประกอบพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา สามารถอภิปรายผลการศึกษาและประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาได้ดังนี้

1. ลักษณะการประสมวงเพลงการโบราณ ที่มีลักษณะคล้ายกับวงมโหรีในสมัยกรุงศรีอยุธยา หลายชนิด เช่น โตรแซมกับซอสามสาย จาเปี้ยก้องแวงกับกระจับปี่ กลองมือกับทับ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักในวงมโหรีเครื่องสี่ ซึ่งวงมโหรีเครื่องสี่หรือวงมโหรีหลวงนี้เป็นวงดนตรีที่ใช้ขับกล่อมในเขตพระราชฐานฝ่ายในและใช้บรรเลงในพระราชพิธีอภิเษกสมรสเท่านั้น ต่างกับวงเพลงการโบราณของชาวกัมพูชาที่ใช้อยู่ทั่วไปในสังคมชาวกัมพูชามาแต่อดีต แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ดนตรีในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ด้วยว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมดนตรีเขมรโบราณและรับมาใช้แต่เพียงในราชสำนักเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนพพล ไชยสน (Chaiyason, 2019 : 46) ที่ได้กล่าวถึงดนตรีราชสำนักกัมพูชาที่นำมาบรรเลงถวายพระมหากษัตริย์ตามความเชื่อของศาสนาฮินดูที่เชื่อว่าพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนตรีมูรติเมื่อพระมหากษัตริย์ประทับหรือเสด็จพระราชดำเนินไปที่ใดจะต้องมีดนตรีประโคมหรือบรรเลงเสมอ เช่น ก่อนบรรทมและใกล้เวลาตื่นบรรทมจะใช้เครื่องสายบรรเลง ประกอบด้วยเครื่องดนตรี เช่น จาเปี้ยก้องแวง แซสมวย โตรแซม เป็นต้น

2. เพลงที่ใช้ประในพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชา บางเพลงมีชื่อคล้ายกับทำนองเพลงไทยเดิม เช่น เพลงพระทองและเพลงนางนาค สองเพลงนี้มีชื่อเพลงเหมือนกับเพลงพระทองและเพลงนางนาคของไทยแต่ทำนองไม่เหมือนกัน เพลงอมตูก (พายเรือ) ที่ชื่อเพลงและทำนองเพลงคล้ายกับเพลงเขมรพายเรือของไทย จะสังเกตได้ว่าเพลงที่ใช้ประกอบในพระราชพิธีอภิเษกสมรสในสมัยกรุงศรีอยุธยาและพิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาในปัจจุบันมีเพลงที่ปรากฏชื่อเหมือนกัน 2 เพลง คือเพลงนางนาคและเพลงพระทอง ทั้งสองเพลงนี้ทั้งสองประเทศมีทำนองต่างกัน แต่นำมาใช้ในพิธีแต่งงานตามระบบความเชื่อของชาวเขมรโบราณที่ได้ถ่ายทอดมายังราชสำนักไทยนั่นเอง และยังมีเพลงที่มีชื่อคล้ายกับเพลงไทยอีกหลายเพลงที่ยังไม่ได้ศึกษาด้านทำนองเปรียบเทียบกับทำนองเพลงของไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับทำนองเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการโบราณกับเพลงไทยที่มีชื่อเพลงและทำนองคล้ายกัน ชื่อเพลงเหมือนกันแต่ทำนองเพลงไม่เหมือนกัน ด้วยการศึกษาในครั้งนี้ระยะเวลาจำกัด จึงไม่สามารถเปรียบเทียบทำนองเพลงได้ทั้งหมด
2. ควรมีการศึกษาการแปรทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในวงเพลงการโบราณที่มีการดำเนินทำนองตามแนวทางจะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรีกัมพูชา
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการขับร้อง การบรรจุคำร้อง ความหมายของบทร้อง

รายการเอกสารอ้างอิง

- Buddhasartbundit. (1971). *About Cambodian music*. Phnom Penh. (In Khmer)
- Chaiyason, N. (2019). *Khmer Music: the Foundation of Cultural Resources and conservation. Journal of Cultural Approach*, 46. (In Thai)
- Pun, M. (2012). *Cambodian Wedding of all four types*. (In Khmer)
- Heywood, D. (2008). *Cambodian Dance Celebration of the Gods*. Bangkok: Bangkok Printing.
- Khian, Y. (2010). *Early Cambodian musical instruments*. Nonthaburi: Yin Yang Printing. (In Thai)
- Kingkaew, S. (2019). *Chapei Dong Veng: The Cultural Context of Traditional Khmer Music*. Doctoral Dissertation, D.A (Ethnomusicology), Faculty of Fine Arts Srinakharinwirot University, Thailand. (In Thai)
- Kongpinitbowon, R. (2011). *Pleng Kar (Khmer Wedding Songs) Case study: Wong Udon Meechai, O Samet Subdistrict, Samrong District, Udon Meechai Province Kingdom of Cambodia*. Master Thesis, M.A. (Ethnomusicology), Kasetsart University, Thailand. (In Thai)

- Narom, K. (2005). *Cambodian Music*. Phnom Penh: Reyum. (In Khmer)
- Narom, K. (1995). *Music and Life of Khmer*. Phnom Penh: Chappunrangsri. (In Khmer)
- Nopparalai, C., Nesusin, S., & Chonpairroj, C. (2020). Song Played in Chong Dai Wedding Ceremony of the Kingdom of Cambodia. *RMU. J.*, 14(1), 44-45 (In Thai)
- Phaipheng, C. & In, S. (2003). *Thai-related History in Cambodian textbooks*, (Phakdikham, S. translated.). Bangkok: Ganesha Center. (In Thai)
- Phakdikham, S. (2003). *Thais-related History in Cambodian textbooks*. Bangkok: Matichon. (In Thai)
- _____. (2013). *Khmer era after Phranakorn*. Bangkok: Matichon. (In Thai)
- Sarin, H. (2004). *Khmer Orchestra*. Phnom Penh: Hawaii Publisher. (In Khmer)
- Songsilp, P. (1997). *Collection of Cambodian Myths and Folk Tale, episodes 1-9*. Bangkok: Department of Thai Language Thonburi Rajabhat Institute. (In Thai)
- Sotheara, V. (2010). *Pre-angkor incriptions of Cambodia 1*. Phnom Penh: Angkor.
- Suthira, W. (2012). *Inscription in Cambodia during the Phra Nakhon period*. Phnom Penh: Department of History. (In Thai)
- Suwan, S. (2016). *Explain about the customs of Cambodia*. Phnom Penh: Angkor Publisher. (In Khmer)
- Thirawit, K. & Phasuk, S. (2000). *Cambodian history, society, economy, security, politics and foreign affairs*. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (In Thai)